

Fråga om en elev kunde tas emot i en grundskola efter framställning från endast en av barnets båda vårdnadshavare

---

I skrivelser till JO framförde AA klagomål mot dels Skredsviks skola i Uddevalla kommun (JO:s dnr 1728-2000), dels Myggenäs skola i Tjörns kommun (JO:s dnr 1729-2000) angående att sonen hade kunnat byta skola efter en framställan endast från fadern. Hon anförde i huvudsak följande.

Hon och f.d. maken hade gemensam vårdnad om de tre gemensamma barnen. Efter äktenskapsskillnaden 1991 hade barnen bott och varit folkbokförda hos henne. – Hon och äldste sonen BB, som vid aktuell tidpunkt var 12 år och gick i årskurs 6, hade haft ”tonårskonflikter” under vilka BB uttalat att han ville flytta till fadern. När de två yngsta barnen den 16 april 2000 kom tillbaka efter helgumgänge med fadern hade de med sig ett brev från honom där han skrev att BB, vilken då vistats hos fadern sedan den 11 april 2000, hade beslutat sig för att byta skola och flytta till fadern omgående. Den 28 april 2000 berättade hennes f.d. make för henne att BB hade börjat i Myggenäs skola i Tjörns kommun. Varken BB:s tidigare skola, Skredsviks skola i Uddevalla kommun, eller Myggenäs skola informerade henne i saken. – Rektorn för Skredsviks skola skickade, efter begäran per telefon och sedan hon hört att BB ville flytta till fadern, pedagogisk information till Myggenäs skola utan att ifrågasätta flyttningen trots att hon tyckte att det var konstigt att någon ville byta skola när det var så kort tid kvar av vårterminen. – Kontakterna med Myggenäs skola sköttes av hennes f.d. makes nya hustru. – AA berättade vid ett telefonsamtal den 28 april 2000 för rektorn i Myggenäs skola att hon och hennes f.d. make hade gemensam vårdnad men att sonen var folkbokförd hos henne och att hon motsatte sig skolbytet. Rektorn lovade att tala med hennes f.d. make. Vid telefonsamtal med BB den 2 maj 2000 framkom emellertid att han varit i Myggenäs skola under dagen. Under veckan som följde försökte hon upprepade gånger att få kontakt med rektorn utan att lyckas.

Barn- och utbildningsnämnden i Uddevalla kommun samt Barn- och utbildningsnämnden i Tjörns kommun anmodades att inkomma med utredning och yttrande i fråga om Skredsviks skolas respektive Myggenäs skolas handläggning av aktuellt ärende.

I sitt remissvar anförde Barn- och utbildningsnämnden i Uddevalla kommun bl.a. följande.

Bestämmelserna om barns skolgång regleras i skollagen. I skollagens 3 kap. 15 § står "den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn skall se till att barnet fullgör sin skolplikt". I de allra flesta fall brukar barnen även vara folkbokförda hos den/de som har vårdnaden.

Arbetsgången i Uddevalla kommun när barn skall fullgöra sin skolplikt är att tjänstemän för skolornas expeditioner utifrån skolornas upptagningsområden och barnens folkbokföringsadresser kallar barnen till skolgång till berörd skola.

I de fall förälder önskar annan skola än den till vilken barnet hör anmäler föräldern detta. Beslut fattas av rektor enligt skollagens bestämmelser 4 kap. 6 §. I lagen finns inget reglerat att båda föräldrarnas uttryckliga samtycke skall föreligga vid en sådan begäran. Normalt är att rektor litar på att den förälder som framför önskemålet har mandat att tala för båda föräldrarna.

Vid förflyttning till annan skola i kommunen föreligger oftast en skriftlig begäran. När det gäller förflyttning till skola på annan ort är det emellertid vanligt att detta meddelas muntligt.

I det aktuella ärendet har rektor känt till att barnens föräldrar levt skilda åt och att det hade varit en vårdnadsutredning. Rektor har även förutsatt att föräldrarna har gemensam vårdnad eftersom inget annat har uttalats från någon av föräldrarna. Båda föräldrarna har visat intresse för barnens skolgång där fadern har besökt skolan vid ett flertal tillfällen.

Den 20 april fick rektor vid Skredsviks skola meddelande av fadern att äldste sonen skulle flytta hem till honom och att familjerätten var inkopplad. Det senare hade fadern nämnt vid tidigare tillfälle till rektorn. Fadern berättade också att sonen skulle byta skola. Rektorn talade om för fadern att det var synd eftersom det var så kort tid kvar på terminen. Fadern undrade även om rektorn kunde ringa rektorn vid den mottagande skolan men fick svaret att vederbörande fick ta kontakt, vilket skedde samma dag. Rektorn vid Skredsviks skola upplyste då om att det inte fanns några skolmässiga problem och att något pedagogiskt utlåtande ej var gjort samt att övrig information får inhämtas från målsmän.

Genomgång av ärendet visar inte att rektorn vid Skredsviks skola har brustit i hanteringen. Även om hon var medveten om att det förelåg en vårdnadstvist kan det inte vara rektors uppgift i detta fall att ifrågasätta faderns upplysning om att pojken skulle flytta till honom genom att ta kontakt. Möjligen skulle hon ha kunnat ställa frågan om föräldrarna var överens om detta. Rektors uppgift måste alltid vara att behandla båda föräldrarna lika och att förutsätta att dessa löser uppkomna problem med barnens bästa för ögonen.

Upplysningsvis kan sägas att pojken fortfarande är folkbokförd hos mamman.

Barn- och utbildningsnämnden i Tjörns kommun lämnade som sitt remissvar ett av CC, rektor för Myggenäs och Hjalteby skolor, i samråd med förvaltningschefen DD upprättat yttrande. I yttrandet anfördes följande.

Elev BB född 1987-, kom till Myggenäs skola den 25 april, för de 7 sista veckorna läsåret 99/00, på pappa EE:s begäran.

Som rektor blev jag informerad 17 april, att BB var boende hos sin biologiska pappa i Myggenäs villaområde och att en vårdnadstvist pågick. Jag informerades om att BB inte mätte bra och ville bo hos pappa, samt att DD efter att ha rådfrågat familjerätten beslutat låta BB få bo hemma hos sig. Jag blev också informerad om att föräldrarna har gemensam vårdnad om BB.

För att få mer information om BB:s skolsituation tar jag kontakt med rektor FF, Skredsviks skola.

Därefter träffar jag BB och GG (EE:s fru) tisdag 25 april för samtal. Vi diskuterar även problematiken med att byta skola/klass i slutet av år 6. De är helt medvetna om detta och hade gärna väntat till höststarten som avsikten varit, men i den nya situation som uppstått vill de och BB ändå byta skola. GG har barn på vår skola och sköter familjens kontakter med skolan. Vi tar då emot BB i vår skola och försöker göra det bästa av situationen.

Efter 4 skoldagar, 28 april, ringer AA, mycket upprörd och protesterar mot BB:s skolgång på Myggenäs skola. Jag tar då kontakt med EE och framför budskapet. EE framhårdar dock att detta är det bästa för BB.

Jag rådfrågar även förvaltningschef DD och får stöd i mitt handlande. Från det juridiska ombudet på familjerätten i Tjörns kommun får jag bedömandet att vi handlat rätt pga den gemensamma vårdnaden, samt rådet att tala med EE:s handläggare på familjerätten i Uddevalla, för att informera dem om situationen. Får därefter namn och telefonnummer av EE till handläggare HH, Uddevalla kommun, som jag tar kontakt med.

Tar kontakt med AA och informerar henne.

BB har under tiden fullföljt sin skolgång på Myggenäs skola, varit på besök i sin gamla klass och även deltagit i planerad skolresa med dem. BB har framfört att han önskar fortsätta sin skolgång på Tjörn.

AA kommenterade remissvaren.

I ett beslut den 26 juni 2002 anförde *JO André* följande.

Grundläggande bestämmelser om vårdnadshavares ansvar finns i 6 kap. 2 § andra stycket föräldrabalken. Närmare regler om vårdnadens utövande finns i 6 kap. 11–13 §§ föräldrabalken. Barnets vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Om barnet har två vårdnadshavare skall de enligt 6 kap. 13 § föräldrabalken tillsammans utöva bestämmanderätten. Det krävs alltså normalt gemensamma beslut i frågor som rör vårdnaden. Bestämmanderätten utövas dock av den ena vårdnadshavaren ensam när den andra till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak är förhindrad att ta del i beslut rörande vårdnaden och beslutet inte kan skjutas upp utan olägenhet. Beslut som är av ingripande betydelse för barnets framtid får dock inte fattas av den ena vårdnadshavaren ensam, om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det.

Bestämmelsen i 6 kap. 13 § föräldrabalken skall inte tolkas så att båda föräldrarna, även om ingen är direkt förhindrad, skall behöva delta i alla vardagliga avgöranden. Om föräldrarna inte sammanbor måste med nödvändighet den förälder som har barnet hos sig fatta de flesta beslut som rör den dagliga omsorgen. I förarbetena till lagstiftningen uttalades att till den dagliga omsorgen hör frågor om bl.a. barnets mat, kläder, sovtider och hur barnet skall tillbringa sin fritid. Däremot undantogs beslut av mer ingripande betydelse för barnets framtid, t.ex. frågor som rör barnets skolgång och bosättning (prop. 1975/76:170 s.178).

Någon förändring såvitt avser kravet på gemensamma beslut i frågor som rör barnets skolgång och bosättning har inte skett. Enligt gällande rätt krävs alltså att vårdnadshavarna är överens om att deras barn skall byta skola. Om vårdnadshavarna inte kan enas i en sådan fråga kan detta ytterst leda till att den gemensamma vårdnaden måste upplösas.

Enligt 4 kap. 5 § skollagen (1985:1100) skall hemkommunen – folkbokföringskommunen – sörja för att utbildning kommer till stånd för var och en som enligt lagen har rätt att gå i grundskolan. I skollagen finns det bestämmelser som tillåter avsteg från denna huvudregel. I 4 kap. 8 § skollagen stadgas sålunda att en kommun i sin grundskola även skall ta emot en elev för vars grundskoleutbildning kommunen inte är skyldig att sörja, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Enligt 4 kap. 8 a § skollagen har en kommun också rätt att, efter önskemål av vårdnadshavare, i sin grundskola ta emot en elev från en annan kommun. I båda fallen har kommunen rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun, låt vara att ersättningens storlek är beroende av om eleven tas emot på grund av särskilda skäl eller vårdnadshavarens önskemål.

Såvitt framgår av utredningen kontaktade BB:s far den 17 april 2000 rektor CC vid Myggenäs skola i Tjörns kommun angående önskemål om att skolan omgående skulle motta BB som elev. Faderns bostad låg inom Myggenäs skolas upptagningsområde. CC informerades bl.a. om att föräldrarna hade gemensam vårdnad om BB, att BB numera bodde hos sin far och att han ville bo där även fortsättningsvis. Därigenom förelåg det i och för sig skäl som motiverade att BB skulle tas emot som elev vid skolan, även om han ännu inte var folkbokförd i Tjörns kommun. Som ovan anförts är dock beslut i frågan om barns skolgång ett sådant beslut som vårdnadshavarna har att fatta gemensamt. Några särskilda omständigheter som visar att det i förevarande fall skulle ha varit fråga om en sådan placering som avses i 4 kap. 8 § skollagen har inte framkommit.

Skolan måste känna till och kunna belägga de förhållanden som ligger till grund för att barnet skall tas emot i skolan. Detta innebär bl.a. att en skola, genom att inhämta besked från folkbokföringen, måste kontrollera uppgifterna om vem eller vilka som är vårdnadshavare för barnet. Vidare måste vårdnadshavarens respektive vårdnadshavarnas inställning till inskrivning i viss skola klarläggas (se JO:s ämbetsberättelse 2001/02 s. 397 och JO:s beslut den 12 april 2002, dnr 372-2001). Om det finns två vårdnadshavare sker detta enklast genom att båda undertecknar en ansökan om placering av barnet i den aktuella skolan.

När BB mottogs i Myggenäs skola kände skolan till att föräldrarna hade gemensam vårdnad och att det pågick en vårdnadsvist. Det får också förutsättas att skolan underrättades om att AA var den andre av barnets vårdnadshavare. Skolan vidtog emellertid inte några åtgärder för att efterhöra hennes inställning. I enlighet med vad som anförts ovan anser jag att skolledningen vid Myggenäs skola, inför beslutet om BB skulle skrivas in i skolan eller inte, borde ha kontaktat AA och klargjort vilken uppfattning hon hade i frågan.

Det kan här tilläggas att det, även när det är fråga om en placering enligt 4 kap. 8 § skollagen, självfallet krävs att skolan har kännedom om de närmare omständigheterna i ärendet. Det är visserligen inte en formell förutsättning för tillämpning av den bestämmelsen att det finns en ansökan från barnets vårdnadshavare eller ens någon utredning om dennes önskemål i placeringsfrågan.

Enligt min uppfattning bör skolan emellertid som regel också i dessa fall informera sig om vem eller vilka som är vårdnadshavare och efterhöra deras respektive inställning till inskrivning i skolan. En annan sak är att det är kommunen som självständigt har att ta ställning till om det i en uppkommen situation föreligger sådana särskilda skäl som kan föranleda en placering med stöd av 4 kap. 8 § skollagen.

Vad gäller Skredsviks skola ger utredningen inte underlag för att rikta kritik mot handläggningen i förevarande fall. Med hänsyn till vad Barn- och utbildningsnämnden i Uddevalla kommun har anfört om att rektor normalt "litar på att den förälder som framför önskemålet har mandat att tala för båda föräldrarna" vill jag dock allmänt erinra om den utredningsskyldighet som måste anses föreligga vad avser förutsättningarna för mottagande av en elev i skolan.

Det som AA i övrigt framfört föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.